

RUS TILINI O'QITISH METODIKASI

Maxmudova Izzat Zaripbayevna,
Suyarova Sayyora Tursunovna
*O'zbekiston Respublika IIV 1 sonli
Toshkent akademik litsey*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'quvchilarga rus tilini o'rgatishda o'qitish metodikasi bo'yicha so'z yuritilgan.*

Kalit so'zlar: *traektoriya, didaktik, metodik, lingvistik, ekstralingvistik.*

Rus tilini o'qitishning umumiy didaktik tamoyillari. Har qanday fanni o'qitish didaktik asoslanadi tamoyillari- o'qituvchi faoliyatining traektoriyasini belgilovchi dastlabki nazariy qoidalar. Ushbu qoidalar barcha maktab fanlarini o'qitishda qo'llanilishi va shunday tavsiflanishi mumkin umumiy didaktik, va ular ham sub'ektlardan birini o'zlashtirishni yuqori sifatli tashkil etishga hissa qo'shishi va tasniflanishi mumkin. xususiy didaktik (umumiy metodik). Har bir lingvistik bo'limni o'zlashtirish bo'yicha ishda ham shunday deb taxmin qilinadi xususiy didaktik tamoyillari, ular quyida muhokama qilinadi.

Muayyan fanga nisbatan birinchi guruh tamoyillari izohlanadi. Shunday qilib, tarkib ilmiy tamoyil lingvistik nazariyani o'zlashtirganda, u aytilganlarning fanda haqiqatda o'rnatilgan narsaga ishonchligini, aniq mosligini o'z ichiga oladi; Hodisalarning mohiyati, bu tamoyilga asoslanib, munosabatlar va aloqalar xususiyatlaridan kelib chiqib, oqilona ochib beriladi. Prinsip rivojlantiruvchi ta'lim fanga barqaror qiziqishni shakllantirishga yo'naltiradi, bu bolalarning o'qish va faolligi uchun motivatsiyani yaratadi. O'quv materialini ustida ishlashga tildan tashqari yondashish o'quv predmetining axloqiy, ijtimoiy, ijtimoiy, baynalmilal, vatanparvarlik va mehnat fazilatlarini shakllantirish uchun qo'shimcha imkoniyatlar yaratadi va bu tamoyilning muhimligidan dalolat beradi. ta'lim va tarbiyaning birligi.

Nazariya va amaliyot o'rtasidagi bog'liqlik printsiplari til fanlarini o'zlashtirishda ham o'ziga xos xususiyatlarga ega: tilshunoslik nazariyasi asos bo'lib xizmat qiladi, uning asosida turli muloqot sharoitlarida til birliklaridan foydalanish ko'nikmalari shakllanadi. Ushbu tamoyilning amalga oshirilishi tilni o'zlashtirishda yorqin ifodasini topadi: har bir nazariy pozitsiya nutqiy vaziyatga ekstrapolyatsiya qilinadi. Tilshunoslik nazariyasini o'zlashtirishda ong darajasi tinglovchilarning faolligi, qiziqishi bilan bog'liq. mavjudlik, ong va faoliyat tamoyillari Agar rus tili o'qituvchisi metodik usullarning umumiy

arsenalidan samaradorligi ma'lumotlarni yuqori sifatli o'zlashtirishga, ularni ko'nikmalarga aylantirishga hissa qo'shishga mo'ljallanganlarni tanlash orqali bolalarni qanday qiziqtirishni bilsa, kuzatiladi.

Muvofiqlik printsipi yangi ma'lumotni ilgari o'rganilgan material bilan qanday bog'lash haqida fikr beradi va printsipga mos keladi davomiylik: bu yondashuv bilan nafaqat mavzular va bo'limlarning o'zaro bog'liqligi, balki tinglovchilarda ilgari shakllangan kognitiv faoliyat ko'nikmalaridan foydalanishdagi o'zaro bog'liqlik ham amalga oshiriladi. Muhim rolni printsipga malakali va maqsadli rioya qilish o'ynaydi Vizual o'qitish vositalaridan foydalanish: uning har bir tarkibiy qismining mazmuni va darslarning turli shakllarida qo'llash usullarini sinchkovlik bilan o'ylab ko'rish bilish jarayonini to'g'ri tashkil etishning eng muhim shartlaridan biridir.

Shuni esda tutish kerakki, o'qituvchining o'quvchilarning individual xususiyatlarini bilishi, har birining o'quv harakatlarini sinchkovlik bilan kuzatishi, xotira, e'tibor va e'tiborning psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda turli xil yondashuvlar va murakkablik darajasidagi vazifalarni qo'llash qobiliyati. ish qobiliyati printsipi bilan bog'liq treningni individuallashtirish, uni amalga oshirish materialni assimilyatsiya qilish sifatiga ijobiy ta'sir ko'rsatish uchun mo'ljallangan. Faqat o'rganish asosida differentsiatsiyalash printsipi mumkin foydalanish imkoniyati, bu o'quvchilarning yosh xususiyatlari va ularning rivojlanish darajasi bilan belgilanadi.

Shaxsiy didaktika tamoyillar ma'lum bir fanni o'qitishga yondashuvlarni belgilaydigan umumiy qoidalar haqida fikr beradi. Shunday qilib, rus tilini o'qitishda ustuvor qoidalar quyidagilar bo'ladi:

- ekstralingvistik (til birliklari va hayot haqiqatlarini taqqoslash);
- funksional (til hodisasining nutqdagi o'rni va vazifasini ko'rsatish);
- strukturaviy-semantik (lingvistik hodisalarni tuzilish nuqtai nazaridan ham, ma'no nuqtai nazaridan ham ko'rib chiqish);
- darajalararo aloqalar;
- til birliklaridan foydalanishga me'yoriy-stilistik yondashuv;
- tarixiy sharhlarga murojaat qilish.

O'qitish usullarining tasniflash xususiyatlari. Usul - muayyan ta'lim maqsadiga erishishga qaratilgan usullar va shakllarning kombinatsiyasi. Usul talabalarning kognitiv faoliyatini tashkil etish usuli va tabiatining ko'rsatkichini o'z ichiga oladi. Didaktikada tushunchalar munosabatini tavsiflashda turlicha yondashuvlar mavjud usuli va qabul qilish... Metodni bilimlarni uzatish va o'zlashtirishga, ushbu bilimlarni qo'llash ko'nikma va malakalarini egallashga qaratilgan o'qitish va o'rganish usuli sifatida belgilash

qonuniy bo'ladi. Faol ratsional usullarni tanlashda farqlovchi xususiyat sifatida talabalar faolligi darajasining ko'rsatkichidan, shuningdek, ularning o'quv va kognitiv faolligining tabiatidan foydalanish tavsiya etiladi. Quyidagi o'ziga xos xususiyatlar ham hisobga olinadi:

- bilim manbalari (og'zaki, vizual, amaliy);
- mantiq usullari (analitik-sintetik, induktiv, deduktiv);
- treningning xarakteri (tushuntirish, illyustrativ, muammoli);
- talabalarning kognitiv mustaqillik darajasi (reproduktiv, mahsuldor, evristik);
- taklif etilayotgan materialning muammolilik darajasi (evristik, tadqiqot, algoritmik, asosiy e'tibor dasturlashga qaratilgan);
- didaktik maqsad va funksiyalar (rag'batlantirish, tashkil etish va nazorat qilish usullari);
- o'qituvchi faoliyatining turi (taqdimot usullari va mustaqil ta'lim faoliyatini tashkil etish usullari) va boshqalar.

Bunday xilma-xil yondashuvlar turli nuqtai nazardan ko'rib chiqiladigan bir xil kognitiv harakatlar bir nechta parametrlar bilan tavsiflanishi mumkinligini ko'rsatadi. Agar talab darajasi haqida gapiradigan bo'lsak, ularning har biri o'quv jarayonini tashkil etish uchun ma'lum sharoitlarda, aniq didaktik funktsiyalarni bajarish jarayonida samarali bo'ladi.

60—70-yillarda mashhur didaktiklar I. Ya.Lerner va M.N.Skatkinlar beshta asosiy ajratib ko'rsatadilar. usullari: O tushuntirish va illyustrativ, reproduktiv, muammoni taqdim etish usuli, qisman izlash va tadqiqot Xususiyy usullarda ushbu tasnif mos ravishda o'rnatiladi. Shunday qilib, N.Z.Bakeevaning fikricha, uchta muammoli qidiruv usullaridan. va ZP Daunene, ikkita - muammo taqdimoti va tadqiqot - rus tilini ona tili sifatida o'rgatishda sezilarli foydalanishni topmaydi. Bunday sharoitlarda rus tili darslarida ular I.Ya.Lerner va M.Ye.Skatkinlar mos ravishda tushuntirish-illyustrativ va qisman-qidiruv deb ataydigan ikkita usuldan biri bilan amalda mos keladi. Shu bilan birga, xuddi shu tipologiyada ta'kidlangan reproduktiv usul qo'shimcha bo'linishni talab qiladi, chunki u o'quvchilarning aqliy va nutq faoliyatining har xil turlari bilan bog'liq.

A.M.Smolkin tomonidan ishlab chiqilgan faol o'qitish usullarining tasnifi qiziqish uyg'otadi, chunki u ona tili bo'lmagan tillarni o'qitish uchun eng maqbul bo'lib chiqadi. Olim faol o'qitishning taqlid usullarini, ya'ni maktab o'quvchilarining o'quv va kognitiv faoliyati taqlidga asoslangan ish usullarini ajratadi. Boshqa barcha usullar taqlid qilmaydi (masalan, materialni ma'ruza shaklida taqdim etish). Simulyatsiya usullari, o'z navbatida, o'yin va o'yinsiz

bo'linadi. Birinchi guruhga biznes o'yinlarini o'tkazish, o'yinni loyihalash, situatsion mashqlarni bajarish, ikkinchisiga - aniq vaziyatlarni tahlil qilish, vaziyatli vazifalarni hal qilish kiradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. WWW.aim.uz

Sayidahmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – T.: Moliya, 2003

